

УДК 678.01

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ФОРМОСТІЙКОСТІ
ОДЯГОВИХ ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ І ОДЯГУ**

Л.Г. НІКОЛАЙЧУК, І.С. ГАЛИК, Б.Д. СЕМАК
Львівський торговельно-економічний університет

Як відомо, формостійкість одягових текстильних матеріалів, як і їх зносостійкість, гігієнічність і безпечність, вважається однією із ключових характеристик їх якості. Вона залежить від багатьох чинників. Назвемо основні з них [1, 2]:

- обґрунтований підбір волокнистого складу одягових тканих, нетканих і трикотажних полотен;
- цілеспрямований вибір окремих параметрів будови цих полотен (особливо виду переплетення, щільності та інших);
- використання тих способів основного, заключного та спеціального оброблення одягових текстильних матеріалів і одягу, які гарантують рівень їх формостійкості.

Питаннями проектування та виробництва текстильних одягових матеріалів і виробів заданої формостійкості, а також дослідженням оптимальності структури їх асортименту та властивостей займаються фахівці різного профілю – технологи, матеріалознавці, дизайнери стандартизатори окремих підгалузей легкої промисловості (особливо текстильної, швейної, трикотажної), а також товарознавці та маркетологи сфери торгівлі.

Проблема формування та оцінювання формостійкості одягових текстильних матеріалів і виробів складна та багатогранна. Вона об'єднує технологічні, хімічні, матеріалознавчі, товарознавчі та екологічні аспекти. В даній роботі ми обмежимося тільки розглядом товарознавчих аспектів даної проблеми, акцентуючи увагу узагальненням результатів власних багаторічних її досліджень [3, 4, 5, 6].

У роботі [3] сформульовані та обґрунтовані теоретико-методологічні засади формування та оцінювання формостійкості на прикладі сорочково-платтяних і костюмних тканин із целюлозних волокон. Розкрита роль малозминальної та малоусадкової обробки цих тканин у зміні їх формостійкості та зносостійкості під дією світлопогоди, мокрих обробок та целюлозоруйнуючих мікроорганізмів. Дана класифікація та обґрунтування вибору препаратів для малозминальної та малоусадкової обробки строчково-платтяних і костюмних тканин із целюлозних волокон (бавовняних, віскозних полінозних). При цьому вивчено вплив названих препаратів не тільки на формування формостійкості цих тканин, але і їх зносостійкості та гігієнічності. Значна увага приділена оцінці впливу карбонільних обробних препаратів на світлостійкість пофарбувань названих тканин та їх гігієнічність. Окремо досліджено вплив карбонільних обробних препаратів на зміну формостійкості та зминальності верхніх чоловічих сорочок у

процесі їх експлуатації. Обґрунтована доцільність розширення асортименту та збільшення обсягів виробництва виробів із целюлозних волокон з обробкою "формовиріб".

Авторами роботи [4] узагальнено результати оцінки формостійкості, зносостійкості та гігієнічності поліефірно-бавовняних, бавовняних і бавовняно-віскозних плащових тканин, поверхнево модифікованих кремнійорганічними, фторорганічними та іншими типами обробних водовідштовхуючих препаратів. На прикладі поліефірно-бавовняних плащових тканин вивчено залежність їх зминальності та усадковості (основні критерії оцінки формостійкості) від волокнистого та компонентного складу, особливостей будови (виду переплетення та щільності), виду гідрофобізатора, а також тривалості комплексної дії на ці тканини світлопогоди у поєднанні із періодичними дозуваннями. Встановлено, що оптимальними за показниками формостійкості, зносостійкості та гігієнічності слід вважати поліефірно-бавовняну плащову тканину (67% поліефірного волокна), саржевого переплетення гідрофобізовану ГКР-94 (гідрофобізуюча поліетилгідросилоксанова рідина). Для одночасного надання заданої формостійкості, зносостійкості, гігієнічності та екологічної безпечності тканин плащового і куртокового призначення вважається доцільним:

– для надання формостійкості, зносостійкості та гігієнічності цих тканин доцільно вводити в їх склад до 67% поліефірних і 33% бавовняних чи віскозних волокон, а також гідрофобізувати їх відповідними видами силіконових обробних препаратів;

– встановлено, що основним резервом забезпечення довговічності виробів із названих тканин є підбір для їх фарбування більш світлостійких марок синтетичних барвників, які б гарантували раціональне використання потенційних ресурсів їх волокнистої основи та гідрофобними ефектами отриманими в результаті гідрофобізації цих тканин.

В роботі [5] авторами дана оцінка вагомості (значимості) показників якості поліефірно-бавовняних, бавовняних і бавовняно-віскозних плащових тканин, гідрофобізованих різними типами кремнійорганічних, фторорганічних та інших обробних препаратів. Складено рангові ряди показників якості цих тканин, які включають: стійкість гідрофобного ефекта до дії прання та кінцевого чищення, атмосферостійкість, незминальність, усадковість після прання, сумарний тепловий опір, стійкість тканин до стирання, стійкість пофарбувань до дії сухого та мокрого тертя та світлопогоди. На основі функції бажаності для перерахованих показників якості розраховані одиничні та комплексні показники бажаності для досліджуваних тканин. На прикладі гідрофобізованої ГКР-94 поліефірно-бавовняної (67% поліефірного та 33% бавовняного волокон) тканини наведено числові значення показників бажаності тих показників, які визначають формостійкість, зносостійкість та гігієнічність даної тканини.

Серед обраних нами показників для оцінки формостійкості названої тканини були обрані показники незмиральності та усадковості із показниками бажаності відповідно 0,73 і 0,82; зносостійкість даної тканини оцінювали показниками: стійкості гідрофобного ефекту до дії прання та хімічного чищення – 0,75; атмосферостійкість – 0,31, стійкістю тканини до стирання – 0,70, стійкістю пофарбування до мокрого тертя та світлопогоди – 0,75 і 0,57, гігієнічність даної тканини оцінювалася тільки показниками сумарного теплового опору, показник бажаності якої складає тільки 0,4%. Комплексний показник якості названої тканини склав 0,73, що відповідає градації якості "добре". На основі аналізу показників бажаності окремих властивостей і комплексних показників якості досліджуваних плащових тканин сформульовані та обґрунтовані напрями подальшого вдосконалення їх асортименту та властивостей. Авторами роботи [6] досліджено формування формостійкості текстильних матеріалів різної будови та способів оброблення, способів виробництва та цільового призначення на формування рівня їх екологічної безпечності. Основна увага приділена розкриттю ролі формостійкості у формуванні зносостійкості, гігієнічності та екологічної безпечності нових груп і видів одягових текстильних матеріалів і виробів (екотекстилю, біотекстилю, нанотекстилю, елітного та медичного текстилю, а також текстильних матеріалів і виробів спеціального призначення).

Література

1. Пугачевський Г.Ф. Текстильне товаровознавство: підручник для студентів товаровознавчих спеціальностей – вищих закладів освіти / Г.Ф.Пугачевський, Б.Д. Семак. – К.: НМЦ "Укоопосвіта", 1999.–596 с.
2. Галик І.С. Товарознавство трикотажних виробів: підручник для студентів товаровознавчих спеціальностей вищих навчальних закладів / І.С. Галик, Б.Д. Семак. – Львів: "Магнолія 2006".
3. Семак Б.Д. Износостойкость и формостойкость одежных тканей с малосминальной и малоусадочной отделкой: монография / Б.Д.Семак.– М.: Легкая индустрия, 1979. – 152 с.
4. Оптимизация ассортимента и качество текстильных материалов / И.С. Галик, Д.Н. Козьмич, Б.Д. Семак, И.И. Шийко. – Киев: Техника, 1991. – 174 с.
5. Комплексная оценка качества текстильных материалов / А.Е. Чайковская, Л.В. Полищук, И.С. Галик, Б.Д. Семак.– Киев: Техника, 1989. – 254 с.
6. Галик І.С. Проблеми формування та оцінювання екологічної безпечності текстилю: монографія / І.С. Галик, Б.Д. Семак. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. – 488 с.